

DE GOUDEN WEKEN

door een HB-bril

Zo geef je hoogbegaafde leerlingen een veilige én passende start

Longread voor leerkrachten, intern begeleiders en HB-specialisten

Een veilige start heeft meerdere dimensies

De algemene Gouden Weken richten zich vooral op sociale veiligheid, groepsvorming, relaties, rollen en routines. Voor hoogbegaafde leerlingen ontstaat veiligheid echter niet uitsluitend door kennismakingsactiviteiten en een prettige sfeer. Ook erkenning, cognitieve aansluiting, voorspelbaarheid, autonomie en contact met ontwikkelingsgelijken kunnen bepalend zijn voor het gevoel: hier hoor ik thuis en hier begrijpen ze wat ik nodig heb.

Voor hoogbegaafde leerlingen is veiligheid niet alleen sociaal en emotioneel, maar vaak ook cognitief en pedagogisch.

Vier vormen van veiligheid

- **Relationele veiligheid:** Mijn leerkracht ziet en begrijpt mij.
- **Cognitieve veiligheid:** Ik krijg onderwijs waarin ik daadwerkelijk kan leren.
- **Sociale veiligheid:** Ik hoor bij de groep en kan contact maken met gelijkgestemden.
- **Pedagogische veiligheid:** De volwassenen om mij heen nemen verantwoordelijkheid en werken samen.

De koppeling met de Gouden Weken

Uitgangspunt Gouden Weken	Aanvulling voor hoogbegaafde leerlingen
Iedere leerling voelt zich welkom en gezien	Erken expliciet dat de leerling mogelijk iets anders nodig heeft en dat je daar rekening mee gaat houden
Veiligheid ontstaat door relatie en voorspelbaarheid	Bied ook cognitieve veiligheid: passende leerstof, duidelijkheid over compacten en zicht op verrijking
De leerkracht leert de leerling kennen	Benut de overdracht, ouders, eerdere leerkrachten én de leerling zelf
Leerlingen zoeken hun plaats in de groep	Zorg vroeg voor contact met peers of ontwikkelingsgelijken, zonder de leerling af te zonderen van de rest
Positieve groepsnormen worden gevormd	Maak verschillen in leerbehoeften normaal: eerlijk is niet dat iedereen hetzelfde krijgt
Leerlingen krijgen invloed en verantwoordelijkheid	Vraag de leerling om feedback, maar maak hem niet verantwoordelijk voor het organiseren van zijn onderwijs
De leerkracht biedt structuur en leiding	Wacht niet af tot de leerling bewijst wat hij kan, maar start vanuit wat al bekend is
De groep leert omgaan met verschillen	Bespreek verschillende manieren van denken, voelen, leren en reageren zonder leerlingen te labelen

De vijf fasen van groepsvorming

De indeling van de Gouden Weken is meestal gebaseerd op het model van Bruce Tuckman. Daarin worden vijf fasen onderscheiden: forming, storming, norming, performing en adjourning. In sommige onderwijsbronnen heet de laatste fase reforming.

Het model van Tuckman is een bruikbaar kader, geen vast draaiboek. Niet iedere klas doorloopt de fasen exact in dezelfde volgorde of binnen hetzelfde tempo.

Fase	Centrale vraag	Wat gebeurt er?	Rol van de leerkracht
Forming	Hoor ik erbij en is het hier veilig?	Kennismaken en aftasten	Veiligheid, voorspelbaarheid en verbinding bieden
Storming	Welke positie heb ik en hoeveel invloed kan ik krijgen?	Grenzen, rollen en leiderschap worden onderzocht	Duidelijk begrenzen en conflicten begeleiden
Norming	Hoe gaan wij hier met elkaar om?	Groepsnormen en gewoonten ontstaan	Positieve normen expliciet maken en inoefenen
Performing	Kunnen we samen leren en werken?	De groep functioneert steeds zelfstandiger	Ruimte geven, volgen en zo nodig bijsturen
Adjourning/ reforming	Hoe nemen we afscheid of beginnen we opnieuw?	Loslaten, evalueren en opnieuw positioneren	Terugblikken, waarderen en overgang begeleiden

In deze longread

De zeven praktische handvatten zijn hieronder verbonden aan de eerste vier fasen van groepsvorming: forming, storming, norming en performing.

- Forming: hoor ik hier thuis en word ik begrepen?
- Storming: mag ik anders zijn en hoeveel ruimte krijg ik?
- Norming: mag onderwijs hier verschillend zijn?
- Performing: kan ik werkelijk leren en bijdragen?

FASE 1

Forming

Hoor ik hier thuis en word ik begrepen?

In de formingfase probeert iedere leerling antwoord te krijgen op vragen als:

- Ben ik hier welkom?
- Ziet deze leerkracht mij?
- Begrijpt de leerkracht wat ik nodig heb?
- Mag ik mezelf zijn?
- Zijn er kinderen bij wie ik aansluiting vind?
- Kan ik hier werkelijk iets leren?

Voor hoogbegaafde leerlingen kunnen daar specifieke vragen bijkomen:

- Moet ik opnieuw laten zien dat ik de leerstof al beheers?
- Krijg ik dit jaar wel uitdaging?
- Moet ik lang wachten op verrijkingswerk?
- Mag ik bij iemand zitten met wie ik op mijn eigen denkniveau kan praten?
- Vindt deze leerkracht mijn vragen interessant of lastig?
- Is mijn intensiteit welkom?

Wat doet de leerkracht?

- De overdracht zorgvuldig lezen en zo nodig navraag doen bij de vorige leerkracht.
- Vanaf de eerste dagen aansluiten bij eerder vastgestelde onderwijsbehoeften.
- Niet opnieuw uitgebreid laten bewijzen wat al bekend en onderbouwd is.
- Een kort kennismakingsgesprek voeren met de leerling.
- Ouders vroeg uitnodigen om relevante informatie te delen.
- Zicht krijgen op mogelijke peers en betekenisvolle samenwerkingsrelaties.
- Benoemen dat verschillen in aanbod normaal zijn.
- Erkennen dat de leerling mogelijk andere of aanvullende leerstof nodig heeft.

Een krachtige boodschap aan de leerling kan zijn:

“Ik heb in de overdracht gelezen wat je vorig jaar hebt gedaan en wat jou hielp. Je hoeft hier niet helemaal opnieuw te beginnen of eerst te bewijzen wat je kunt. We gaan samen bekijken hoe we daarop verder kunnen bouwen.”

“Ik weet nog niet precies welk aanbod het beste bij jou past. Ik weet wel dat jij voldoende uitdaging nodig hebt. Ik ga daar samen met jou, je ouders en andere juffen en meesters naar kijken.”

Dat laatste is belangrijk: erkenning vraagt niet dat de leerkracht direct alle antwoorden heeft. De leerling merkt vooral dat de leerkracht zijn/haar behoefte ziet en verantwoordelijkheid neemt.

FASE 2

Storming

Mag ik anders zijn en hoeveel ruimte krijg ik?

In de stormingfase onderzoeken leerlingen hun positie en de grenzen van de groep. Voor hoogbegaafde leerlingen kan dit soms wat ingewikkeld zijn. Wellicht zie je dat de leerlingen het volgende doen:

- hun kennis sterk laten zien en daarmee weerstand oproepen;
- zich juist aanpassen en hun capaciteiten verbergen;
- clownesk gedrag vertonen om erbij te horen;
- discussiëren over regels die zij onlogisch vinden;
- fel reageren op ervaren onrechtvaardigheid;
- anderen voortdurend verbeteren;
- afhaken wanneer het tempo te laag ligt;
- sterk reageren op conflicten, geluid of onduidelijkheid;
- alleen aansluiting zoeken bij één gelijkgestemde;
- hun behoefte aan uitdaging ontkennen uit angst om op te vallen.

Dit gedrag is natuurlijk niet een kenmerk van hoogbegaafdheid. Het kan wel iets zeggen over de wisselwerking tussen de leerling, het aanbod en de groep.

Wat doet de leerkracht?

- Nieuwsgierig onderzoeken wat onder gedrag ligt.
- Onderscheid maken tussen onwil, onvermogen, onderprikkeling en overprikkeling.
- Ruimte bieden voor vragen en kritisch denken, binnen duidelijke grenzen.
- Zorgen dat verschillen in aanbod niet leiden tot status of uitsluiting.
- Zorgen voor goed peercontact.
- Bewaken dat peercontact geen vast, afgesloten eilandje wordt.
- De leerling helpen contact te leggen met verschillende klasgenoten.
- Intensiteit erkennen en een leerling leren dit te uiten.
- Conflicten rondom gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en verschillen begeleiden.

Een passende reactie kan zijn:

“Ik zie dat je hier heel sterk op reageert. Ik wil begrijpen wat voor jou belangrijk is. Kun je het me uitleggen? Dan kunnen we samen zoeken naar een oplossing.”

FASE 3

Norming

Mag onderwijs hier verschillend zijn?

In de normingfase ontstaan de gezamenlijke opvattingen over wat in deze klas normaal is. Dit is een cruciale fase voor leerlingen die compacten, verrijken, versnellen of ander werk krijgen.

De groep vormt normen rondom vragen als:

- Is ander werk een beloning?
- Is verrijkingswerk vooral “meer werk”?
- Betekent slim zijn dat alles vanzelf moet gaan?
- Mag je fouten maken als je hoogbegaafd bent?
- Is het eerlijk als leerlingen verschillende opdrachten krijgen?
- Is goed presteren stoer of juist verdacht?
- Mag je laten zien dat je iets moeilijk vindt?
- Kun je bij de groep horen als je op sommige momenten buiten de groep werkt?

Wat doet de leerkracht?

De leerkracht bouwt aan een inclusieve groepsnorm:

“Iedereen hoort bij deze groep en niet iedereen heeft precies hetzelfde nodig om te leren.”

Belangrijke normen zijn bijvoorbeeld:

- Verschillende leerlingen mogen verschillende leerstof krijgen.
- Ieder kind heeft recht op onderwijs waarin het kan leren.
- Verrijking is geen beloning voor snel werken, maar passend onderwijs.
- Ook leerlingen die veel weten, mogen fouten maken en hebben hulp of begeleiding nodig.
- Een ander aanbod maakt iemand niet belangrijker of minder belangrijk.
- We zijn nieuwsgierig naar verschillende manieren van denken.
- We waarderen inspanning, groei, strategie en doorzetten, niet alleen goede antwoorden.

Hiermee voorkom je dat de hoogbegaafde leerling moet kiezen tussen cognitieve ontwikkeling en erbij horen.

FASE 4

Performing

Kan ik werkelijk leren en bijdragen?

In de performingfase kan de groep steeds zelfstandiger samenwerken. Voor hoogbegaafde leerlingen betekent dit dat het passende aanbod niet alleen georganiseerd moet zijn, maar ook daadwerkelijk tot leren moet leiden.

Het gaat dan niet uitsluitend om moeilijkere opdrachten. Sommige hoogbegaafde leerlingen hebben begeleiding nodig bij:

- doorzetten wanneer iets niet direct lukt;
- leren omgaan met fouten;
- plannen en organiseren;
- hulp vragen;
- leerstrategieën ontwikkelen;
- samenwerken met leerlingen die anders denken;
- feedback ontvangen;
- omgaan met perfectionisme;
- een grote hoeveelheid ideeën ordenen;
- van interesse naar een zorgvuldig eindproduct werken.

Wat doet de leerkracht?

- Regelmatig evalueren of het aanbod voldoende uitdagend is.
- Observeren of compacten daadwerkelijk tijd vrijmaakt voor leren.
- Verrijking begeleiden en niet alleen uitdelen.
- Zowel cognitieve als persoonlijke leerdoelen stellen.
- Contact met peers structureel organiseren.
- De leerling laten samenwerken met verschillende leerlingen.
- Feedback vragen over het aanbod.
- Zelf eindverantwoordelijk blijven voor de kwaliteit en continuïteit.

Een bruikbare vraag aan de leerling is:

“Bij welke opdrachten moest je deze week echt nadenken, proberen of opnieuw beginnen?”

Die vraag geeft vaak meer informatie dan:

“Vond je het moeilijk genoeg?”

Een warm welkom mét passend onderwijs

Een hoogbegaafde leerling voelt zich aan het begin van het schooljaar niet alleen veilig doordat de sfeer prettig is. Veiligheid ontstaat ook wanneer de leerling merkt: mijn leerkracht kent mijn onderwijsbehoeften, bouwt voort op wat al bekend is, zorgt dat ik kan leren en helpt mij om aansluiting te vinden.

De Gouden Weken gaan over de vraag: voelt iedere leerling dat hij bij deze groep hoort? Voor hoogbegaafde leerlingen hoort daar nog een vraag bij: merkt de leerling dat ook zijn manier van denken, leren en ervaren welkom is?

Een kennismakingsspel kan verbinding creëren. Echte veiligheid ontstaat wanneer een leerling merkt: mijn leerkracht ziet mij, bouwt voort op wat al bekend is, zorgt dat ik mag leren en helpt mij om aansluiting te vinden.

**Een warm welkom is waardevol.
Een warm welkom mét passend onderwijs maakt het verschil.**

Meer weten of leren?

Wil je met jouw school werken aan signalering, passend aanbod, plusklassen, teamontwikkeling of beleid rond hoogbegaafdheid? Wil je een opleiding tot specialist hoogbegaafdheid volgen? Bekijk de scholingsmogelijkheden op www.sterkinhoogbegaafdheid.nl of neem contact op met Veronique Swillens via info@sterkinhoogbegaafdheid.nl.

Bronnen

Voor deze longread is onder andere gebruikgemaakt van de volgende bronnen:

Stichting School & Veiligheid. De Gouden en Zilveren Weken.

Stichting School & Veiligheid. Groepsdynamica in de klas.

Tuckman, B.W. (1965). Developmental sequence in small groups.

SLO. Onderwijsaanpassingen voor (hoog)begaafde leerlingen.

SLO. Compacten.

Onderwijskennis. Passend onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen.

Kenniscentrum Hoogbegaafdheid. Peergrouponderwijs: perspectief en praktijk.

Kenniscentrum Hoogbegaafdheid. Basisboek (Hoog)begaafdheid voor po en vo.

Steenbergen-Hu, S., Makel, M.C., & Olszewski-Kubilius, P. (2016). What one hundred years of research says about ability grouping and acceleration.

Nederlands Jeugdinstituut. Gelijkwaardige samenwerking tussen school en ouders.

Rothenbusch, S. et al. (2018). Linking teacher and parent ratings...

Olszewski-Kubilius, P. et al. (2026). A meta-analysis of research on the relationship between overexcitabilities and giftedness.